

Klinische chemie is core business

Klinische chemie is uitgegroeid tot een volwaardig onderdeel in de medische zorg. De informatiestroom uit het lab is onmisbaar geworden voor artsen. "Als ondersteunende faciliteit bij diagnose en behandeling komt ons vak steeds dichterbij de patiënt," vertelt klinisch chemicus Hans Janssen.

Dr. Hans Janssen is (mede-)hoofd van het laboratorium in het Sint Franciscus Gasthuis (SFG) te Rotterdam en sinds juni dit jaar voorzitter van de NVKC, de Nederlandse vereniging voor Klinische Chemie en Laboratoriumgeneeskunde. Zijn afdeling in het Rotterdamse ziekenhuis ondergaat op dit moment een grondige renovatie. "Het is even behelpen en afzien, maar we krijgen er heel wat voor terug. Laboratoria op maat voor de routineanalyses en mooie, goed uitgeruste werkplekken voor de bijzondere technieken. Over elk detail is door de medewerkers nagedacht," vertelt Janssen.

Hij is al ruim twintig jaar werkzaam als klinisch chemicus en zag hoe het vak zich de afgelopen decennia ontwikkelde. De vernieuwingen op zijn afdeling symboliseren de veranderende rol en taak van het laboratorium. "Vroeger draaide het om analyses en meetresultaten, liefst tot vele cijfers achter de komma nauwkeurig. Maar ons werkterrein is enorm verbreed. Tegenwoordig staat de patiënt centraal en maken wij deel uit van een multidisciplinair team van artsen, specialisten en verpleegkundigen dat zich gezamenlijk bekommert om gezondheid en welzijn van de patiënt. De tijd van domeindenken is passé!" benadrukt hij.

Kracht van communicatie

Laboratoriumgeneeskunde is stevig verankerd in het medische circuit en de klinische chemie levert een welkome bijdrage aan de zorg. "Communicatie is het sleutelwoord," verzekert Janssen. Vooral toevallige contacten lei-

den vaak tot efficiënt overleg. "Je loopt elkaar tegen het lijf in de eetzaal en tijdens de maaltijd informeer je de arts over een bijzondere bloedwaarde die je zo juist hebt gemeten bij een van z'n patiënten. En passant bespreek je mogelijke oorzaken en het beste vervolgonderzoek." Janssen vindt het jammer dat deze vorm van communicatie bij de huidige schaalvergroting langzaam verdwijnt. "Toch proberen we in Rotterdam met de maandelijkse 'labbabbel' zo'n informele overlegcultuur nieuw leven in te blazen. Tijdens deze bijeenkomsten delen laboratoriumspecialisten hun belangrijkste leermomenten met klinici. Het blijkt een zeer effectieve vorm van kennisoverdracht tussen lab en kliniek."

Goede gids in diagnosticaland

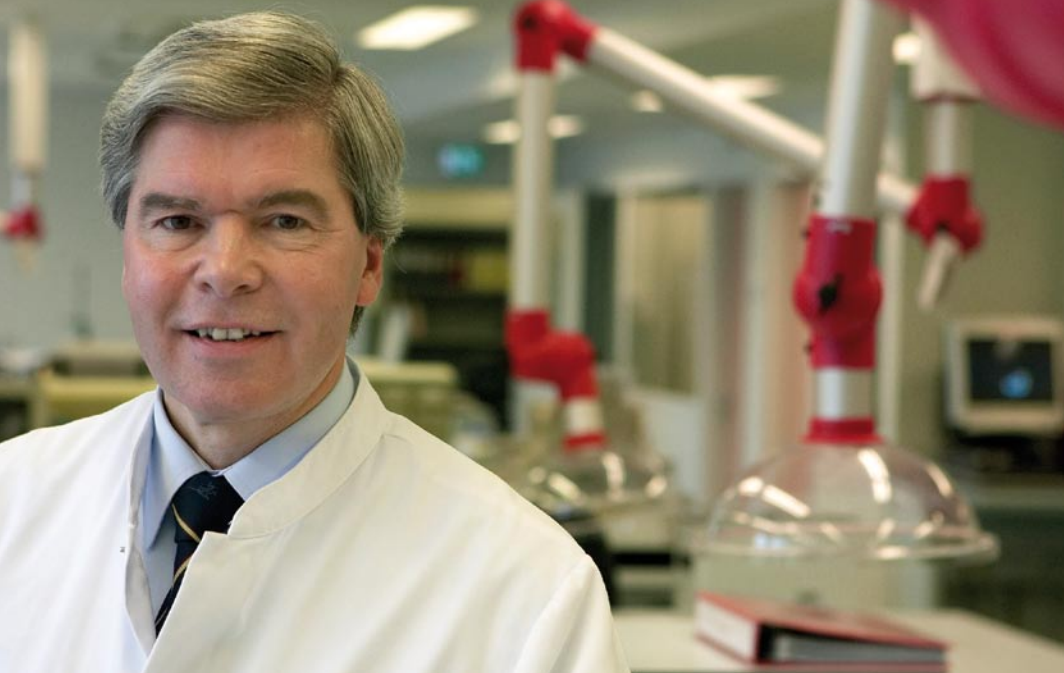
Bevordering van interne communicatie tussen verschillende disciplines staat bij ziekenhuizen tegenwoordig hoog op de prioriteitenlijst. "En dat willen we nu ook op landelijk niveau," vertelt de NVKC-voorzitter: "maar dan gaat het om bevordering van communicatie tussen de verschillende beroepsverenigingen. In mijn agenda staat al een afspraak met de voorzitter van de NVMM, de beroepsgroep voor artsen-microbioloog. Een intentieverklaring voor betere samenwerking met de (ziekenhuis)apothekers – door uitwisseling van laboratorium- en medicatiegegevens – is onlangs ondertekend." Communicatie met collega-beroepsbeoefenaars is voor de

nieuwbakken voorzitter speerpuntenbeleid: "De voorgenomen samenwerking met de apothekers is een illustratief voorbeeld. Ik zal deze lijn van 'geen woorden maar daden' voortzetten."

Van C naar M

Dit jaar was voor de NVKC een bijzonder jaar. De vereniging vierde haar zestigjarig bestaan en mocht gastheer zijn van Euromedlab 2007, een internationaal congres voor klinische chemie en laboratoriumgeneeskunde dat afgelopen juni in Amsterdam RAI werd gehouden. "Met bijna 3400 geregistreerde deelnemers, ruim 1500 bezoekers en zo'n 620 vertegenwoordigers van de industrie kijkt het organiserend comité buitengewoon tevreden terug op het evenement," vertelt Janssen. Zelf kreeg hij tijdens het congres de voorzittershamer overhandigd van zijn voorganger dr. Huib Storm: "Een verantwoordelijke, maar eervolle taak," zo bestempelt hij zijn nieuwe functie. Met een werkgroep legt hij de laatste hand aan het beleidsplan 2008-2012 dat hij heeft gedoopt 'Van C naar M': "Ons vakgebied verschuift van chemisch (C) georiënteerd naar medisch (M) georiënteerd. Niet het lab, maar de patiënt staat centraal." Om deze verschuiving in de praktijk vorm te geven, moeten klinisch chemici 'nieuwe stijl' worden opgeleid, die Janssen typeert als 'gids in diagnosticaland.' Opleiding staat hoog op de agenda, want er dreigt een tekort aan klinisch chemici. Dat was de conclusie van een behoefteonderzoek die door Prismant werd uitgevoerd in opdracht van de NVKC. "Na verschijning van

"Ons vakgebied chemisch georiënteerd, medisch georiënteerd, het lab, maar de patiënt staat centraal."

verschuift van
geïntereerd naar
geïnteresseerd. Niet
de patiënt staat

het Prismant-rapport (eind 2005) hebben we meteen aan de bel getrokken en met succes. Onze spanningen hebben geleid tot een uitbreiding van 12 naar 17 opleidingsplaatsen in 2007 en in 2008 naar 19, een uitbreiding van maar liefst 60 procent."

Een ander belangrijk aandachtspunt is de opkomst van zelftests, een trend waarop vanuit de medische professie nogal negatief wordt gereageerd. Janssen pleit voor anticiperen in plaats van negeren. Hij begrijpt de behoefte van de zorgconsument, die immers ook elke 10.000 km zijn auto laat controleren op gebreken. Waarom dan niet het eigen lijf van tijd tot tijd op de testbank?," zo redeneert de voorzitter. Aan de andere kant vindt hij kwaliteitscontrole van deze vrij verkrijgbare tests noodzakelijk. "Wij maken ons als beroepsvereniging sterk voor een keurmerk. Hoe dat er precies uit komt te zien en wie daarbij betrokken moeten worden, is nog onderwerp van discussie. Maar de eerste stap is gezet." Daarnaast ziet Janssen voor de NVKC, en ook voor andere medische professionals, een belangrijke taak weggelegd op het gebied van (publieks)voorlichting over verantwoord gebruik van (zelf)tests en medisch laboratoriumonderzoek. Het internet biedt een prachtig medium, meent hij. "Op onze website hebben we al een

apart deel ingericht met publieksinformatie. Verder heb ik veel waardering voor verschillende initiatieven, vaak vanuit de industrie, zoals medischlab.nl, LabsAreVital en Lab Tests Online."

Ondernemende laboratoria

De marktwerking binnen de gezondheidszorg brengt nieuwe uitdagingen met zich mee. Janssen vertelt: "Een lab is tegenwoordig een 24/7 bedrijf. De markt groeit en dat biedt ruimte voor uitbreiding van dienstverlening. In Rotterdam hebben we bijvoorbeeld sinds kort een diagnostisch centrum en richten we ons ook op de huisartsenpraktijk, een nieuwe markt waarop we ons willen onderscheiden. Als op vrijdag bij een huisartsenpatiënt een te hoge eiwitconcentratie wordt gemeten, komen we onmiddellijk in actie. We raadplegen een specialist, lichten de huisarts in en geven advies over vervolgstappen. Vaak zien we de patiënt in kwestie nog diezelfde middag verschijnen voor nader onderzoek. Een illustratief voorbeeld van de meerwaarde die wij kunnen bieden."

Aan de andere kant ziet Janssen ook negatieve effecten van de marktwerking. "Men meent vaak te kunnen bezuinigen op laboratoriumkosten door centralisatie in grote landelijke laboratoria of door uitbesteding aan goedkope lonenlanden." Janssen vindt dit

De tijd van domeindenken is passé

een te eenzijdige benadering: "Klinische chemie en laboratorium-geneeskunde behoren immers tot de core business van een ziekenhuis. Het maakt deel uit van de DBC's, die je in markteconomische termen het 'product van een ziekenhuis' zou kunnen noemen. Een DBC omvat een totaalpakket van diagnostiek en therapie waarmee de patiënt de beste behandeling behoort te krijgen tegen de geringste kosten. Je kunt het analytisch laboratoriumwerk niet als enkele component loskoppelen. Misschien levert het enkele procenten besparing op, maar het gaat ten koste van de totale kwaliteit en maakt het eindproduct, de DBC, vaak duurder. Analyse is immers maar een deel van de laboratoriumtaak. Advies vooraf (welke tests) en duiding achteraf (wat betekent de uitslag) zijn minstens zo belangrijk."

Vertaalslag

Ontwikkelingen op het gebied van ICT, miniaturisering, DNA-chips, point of care tests en gepersonaliseerde geneeskunde gaan razendsnel. De vraag dringt zich op of er in 2020 nog klinische laboratoria bestaan. Of zal tegen die tijd iedereen een eigen lab bij zich dragen in de mobiele telefoon? Janssen waagt zich niet aan een uitspraak: "Het blijft koffiedik kijken. Ik weet niet welke technieken en methoden we dan zullen gebruiken, maar één ding is zeker: ook in 2020 heeft de patiënt zorg nodig."

Janssen ziet voor klinisch chemici een belangrijke rol weggelegd als intermediair tussen industrie en medische praktijk. "Er komen nieuwe concepten en toepassingen op de markt en de vraag naar innovatieve diagnostiek en behandelmethoden stijgt. Wij moeten de vertaalslag maken tussen wat de industrie biedt en wat de kliniek nodig heeft." ●

Marian van Opstal